

UNA NOVA FORMA D'APRENDRE GRAMÀTICA HISTÒRICA DE L'ESPANYOL: PROTAGONISTA, L'ESTUDIANT

AUTOR

Nom: Carlos Sánchez Lancis
Departament: Filologia Espanyola
Centre: Facultat de Filosofia i Lletres
E-mail: carlos.sanchez@uab.es

RESUM DE L'EXPERIÈNCIA

L'ensenyament de la diacronia de l'espanyol i, en particular, de la seva gramàtica històrica, ha esdevingut durant els últims anys una tasca molt més complexa, ja que aquesta matèria cada vegada resulta més "difícil" per a l'estudiant. Això s'ha produït sobretot per un clar allunyament per part de l'alumne de la llengua escrita. A més a més, en el cas de la sintaxi històrica de l'espanyol, matèria impartida en l'assignatura optativa de segon cicle *Gramàtica Històrica de l'espanyol II* de la titulació de Filologia Hispànica, la cosa es complica encara més quan a la diferent interpretació gràfica de la llengua s'afegeix també l'existència de distintes estructures gramaticals. Per pal·liar tots aquests problemes i fer molt més assequible la matèria, s'ha fet un replantejament de la metodologia d'ensenyament que ha consistit en l'abandonament de la classe magistral i la seva substitució per un sistema on l'alumne és sempre el protagonista i principal motor i transmissor del seu aprenentatge des del primer dia (mitjançant un acord triat lliurement entre el professor i el grup d'estudiants). D'aquesta manera, i sempre sota la tutorització del professor, l'estudiant incorpora diferents estratègies d'aprenentatge: lectura crítica i exposició oral d'articles relacionats amb el tema; valoració i discussió d'un treball presentat pel professor; exposició de l'estat de la qüestió d'un apartat del temari triat pel propi alumne; i presentació final d'una petita investigació a partir de la consulta a bancs de dades textuais per Internet. Els resultats han estat molt satisfactoris tant per a l'estudiant (augment important d'èxit) com per al professor (disminució de l'abandonament).

ABSTRACT

In Spanish, diachronic language study, and especially the teaching of grammatical evolution has become, in the last few years, an extremely complex task as students find the issues increasingly difficult. In the case of the chronologically based subject Syntax, an optional subject in the second cycle within the degree of Spanish Philology, grammatical structures that are non-existent in modern usage are highly problematic. In order to make the material more accessible, teaching methodology has been reframed: the traditional lecture being replaced by a student-based approach right from the first day of class. In this way, under the tutorship of the teacher, the student is exposed to different learning strategies such as critical reading and oral presentations based on relevant articles; discussion on work presented by the instructor; a state-of-the-art exercise on a topic chosen by the student, and a final presentation of a small research project on internet data bases. The results have been highly satisfactory: less students have given up the subject mid-term, and overall student performance has improved.

PARAULES CLAU

Metodologia d'ensenyament, aprenentatge actiu, gramàtica històrica de l'espanyol

ÀMBIT GENERAL D'INTERÈS DE LA INNOVACIÓ

Noves experiències docents. Aplicació d'una metodologia d'ensenyament basada en la participació i l'aprenentatge actius i constants de l'estudiant al llarg de tot el curs. S'emmarca dins la filosofia de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior.

DESENVOLUPAMENT

1. Objectius

L'objectiu d'aquest treball és donar a conèixer els canvis tant en la metodologia docent per part del professor com en el sistema d'aprenentatge per part de l'estudiant, que ha sofert durant els últims anys l'assignatura optativa de segon cicle *Gramàtica Històrica de l'espanyol II*, de la titulació de Filologia Hispànica de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UAB, amb la finalitat de millorar els resultats acadèmics dels seus estudiants i disminuir l'abandonament en comparació amb altres assignatures de diacronia també optatives de la mateixa titulació, com és el cas de la *Gramàtica Històrica de l'espanyol I*.

2. Descripció del treball

L'ensenyament de la diacronia de l'espanyol i, en particular, de la seva gramàtica històrica, ha esdevingut durant els últims anys una tasca molt més complexa, ja que aquesta matèria cada vegada resulta més "difícil" per a l'estudiant. Això s'ha produït sobretot per un clar allunyament per part de l'alumne de la llengua escrita. A més a més, en el cas tant de la morfologia històrica com de la sintaxi històrica de l'espanyol, matèries impartides respectivament en les assignatures optatives de segon cicle *Gramàtica Històrica de l'espanyol I* i *Gramàtica Històrica de l'espanyol II* de la titulació de Filologia Hispànica, la cosa es complica encara més quan a la diferent interpretació gràfica de la llengua s'afegeix també l'existència de distintes estructures morfològiques i gramaticals, que fan més complicada encara la seva interpretació. Aquest problema s'ha pogut detectar en altres assignatures obligatòries de la pròpia titulació, com és el cas de la *Diacronia de l'Espanyol*, de primer cicle, on també s'ensenyen coneixements de tipus diacrònic, ja que quan més allunyats, per exemple, són els textos escrits que han de comentar en relació al segle actual (Marcos Marín 1996), la dificultat d'interpretació augmenta progressivament fins a un punt en què el text resulta pràcticament intel·ligible, malgrat tractar-se de la "mateixa" llengua de l'estudiant, és a dir, l'espanyol.

Per altra banda, s'ha observat que el grau d'assimilació de la matèria s'ha vist també afectat substancialment, ja que aquest ha anat disminuint de forma progressiva. Si bé és cert, com ja s'ha dit abans, que l'estudiant parteix del coneixement tant implícit com explícit de la seva pròpia llengua, els canvis en l'estructura morfològica i en la sintaxi que s'han produït al llarg de la història han estat suficientment destacats com per arribar a representar un allunyament tan important que fa que, en certs casos, sigui molt difícil, per no dir quasi impossible, reconèixer certes formes morfològiques i determinades estructures sintàctiques com

a pròpies. A més a més, la manca de coneixements per part de l'estudiant de les llengües clàssiques, com és el cas sobretot del llatí, punt de partida de totes les llengües romàniques, degut a la disminució de la presència del seu ensenyament en el pla d'estudis del batxillerat, ha ajudat a fer més "incomprensibles", en el seu sentit etimològic, les etapes antigues de l'espanyol, ja que falta un referent molt necessari per a la seva interpretació, com és l'origen de tots els canvis que ha sofert, és a dir, l'estructura morfològica i sintàctica de la llengua llatina.

Per solucionar de la millor manera possible, o al menys pal·liar tots aquests problemes i fer molt més assequible i comprensible la diacronia de l'espanyol, s'ha fet un nou plantejament de l'assignatura. Mitjançant la incorporació de noves estratègies d'aprenentatge (Prat Sabater y Sánchez Lancis 2006), i dintre del nou esperit de Bolònia, la lliçó magistral, on el professor és l'element visible, i a la vegada únic, més destacat, ha estat substituïda amb èxit per la participació activa i el protagonisme complet de l'estudiant, a partir d'un acord explícit el primer dia de classe entre el professor i els estudiants: es dona l'opció al grup d'estudiants de triar, per una part, entre el sistema "tradicional", basat en la classe magistral i la realització d'un examen en tractar-se d'una assignatura quadrimestral; i, per altra banda, el nou model, on es substitueix totalment la classe magistral per la implicació de l'estudiant i l'examen per l'avaluació contínua. Aquest últim aspecte, el "contracte" entre el professor i els seus estudiants, és molt important de cara a aconseguir l'èxit, ja que solament a partir de l'acceptació voluntària i conscient de l'estudiant es podrà demanar després, en moltes ocasions, tot l'esforç que implica aquest canvi de model. En aquest sentit, l'estudiant es converteix des del primer dia de classe en el principal motor i el transmissor de tot el procés d'aprenentatge.

Pensem que aquest plantejament on l'acord entre professor i estudiants és part fonamental del procés d'aprenentatge, no és possible, en els actuals plans d'estudi, en qualsevol tipus d'assignatura. Si tenim en compte altres assignatures on s'ensenya diacronia de l'espanyol, per exemple, l'assignatura també de segon cicle *Gramàtica Històrica de l'Espanyol I* (on s'imparteix morfologia històrica), fins fa molt poc obligatòria per a tots els estudiants de la titulació de Filologia Hispànica, tant els que trien bàsicament l'opció Llengua com l'opció Literatura, el seu disseny és molt semblant al de l'assignatura de primer cicle també obligatòria *Diacronia de l'Espanyol* (on s'ensenya grafies, fonètica i fonologia històriques). En aquestes dues assignatures, la classe teòrica magistral és part fonamental del procés d'ensenyament i aprenentatge, la qual es combina amb les classes pràctiques en les quals es troba la participació més important de l'estudiant, que no és precisament molt destacada, ja que en el seu conjunt sempre és el professor qui porta el paper de protagonista. En aquests casos, l'avaluació es realitza principalment amb un examen final, on es combina amb un 50% la part teòrica amb la pràctica. A més a més, no s'ha d'oblidar que un conjunt important d'estudiants de totes dues assignatures no sempre consideren els coneixements de llengua, i sobretot de diacronia, com a imprescindibles per a la seva formació, principalment en l'assignatura de segon cicle. Això obeeix al fet que hi ha estudiants de la titulació molt "marcats" respecte a la seva especialització, en aquest cas la Literatura, i erròniament consideren excessiu el fet de tenir un cert nombre d'assignatures de llengua. Per tant, la possibilitat d'establir un acord amb aquests estudiants amb la finalitat d'augmentar considerablement la seva implicació en el desenvolupament d'aquestes assignatures de diacronia és per ara molt remota, però també és cert que no descartem canvis en aquest sentit en el moment en què els plans d'estudi de la titulació s'adeqüin totalment a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. En canvi, en una assignatura de doctorat o màster, aquest model és totalment viable, ja que pel fet de tractar-se d'estudis no obligatoris, la predisposició de l'estudiant

acostuma a ser molt elevada, de la mateixa manera que succeeix en el cas de la *Gramàtica Històrica de l'Espanyol II*, pel fet de ser una assignatura optativa de segon cicle amb un nombre reduït d'estudiants.

3. Metodologia

D'aquesta manera, una vegada l'estudiant ha triat lliurement l'avaluació contínua, i sempre sota la tutorització del professor, incorpora diferents estratègies d'aprenentatge en funció de les diverses tasques que es realitzen durant el curs, en el següent ordre:

- a) lectura crítica i exposició oral d'articles relacionats amb el tema;
- b) valoració i discussió d'un tema o un treball presentat pel professor;
- c) exposició de l'estat de la qüestió d'un apartat del temari triat pel propi alumne; i
- d) presentació escrita final d'una petita investigació a partir de la consulta a bancs de dades textuals per Internet.

En primer lloc, es demana a l'estudiant que faci una exposició oral d'un article de sintaxi històrica davant tota la classe (en aquest cas, es promou una disposició del grup en forma de seminari). Com un dels objectius del curs consisteix en què siguin capaços de fer un petit treball escrit de recerca sobre aquesta matèria, el fet d'haver de llegir una sèrie d'articles que tracten tant temes generals com específics, els serveix de preparació. D'aquesta manera, comencen a veure els problemes que comporta l'estudi de la sintaxi històrica i el mètode que s'ha de seguir en una recerca d'una llengua en particular, com és el cas de l'espanyol. Així, quan acaba aquest primer bloc, tots han d'haver llegit un total de deu articles durant les primeres sis setmanes del curs (per tant, si fan totes les lectures, poden aconseguir una molt bona base teòrica). En relació a la presentació oral, aquesta es pot realitzar de manera individual o en grup de dos persones, sobretot en funció de la dificultat i l'extensió de l'article. S'ha de tenir en compte que ja el primer dia de classe es fa la tria lliure, sempre que sigui possible, per part de l'estudiant, dels articles que s'han d'exposar. Una vegada s'han presentat les idees més importants de l'article, es promou per part del professor una discussió general sobre aquestes, buscant sempre que l'estudiant sigui capaç de veure la seva pertinença per a l'estudi de la sintaxi històrica. En aquest cas es tracta tant d'adquirir coneixements sobre la matèria en qüestió com d'anar demostrant dia a dia un progrés amb la seva aplicació. És obvi que al principi poc podran opinar d'una matèria pràcticament desconeguda per a ells, però també és raonable considerar que amb el pas del temps aniran agafant confiança a mida que vagin familiaritzant-se amb aquesta disciplina. Finalment, una vegada acabada la discussió, sempre es demana una valoració de l'article en funció de si ha resultat més o menys útil de cara a la seva formació. Aquesta valoració serveix també al professor per veure si l'article seleccionat ha respost a les expectatives que d'aquest es tenia. La duració, tant de l'exposició com de la discussió, i la valoració no pot superar una hora i mitja, que és el temps d'una classe d'un dia. Per tant, és important que l'estudiant sigui capaç de fer una bona síntesi i de desenvolupar aquesta capacitat.

Els problemes més freqüents que trobem durant aquesta primera part del curs són el coneixement d'idiomes i la capacitat de comprensió i de valoració crítica. Són molts encara els estudiants que a l'hora de triar l'article per fer l'exposició, rebutgen sistemàticament qualsevol que no estigui en castellà. A la pregunta de si no han estudiat altres llengües, responen que el seu domini no els permet entendre l'article

o, possiblement, haurien d'invertir molt de temps en la cerca de paraules al diccionari. Certament, en aquest cas, després d'aprofitar l'avinentsa per fer una dissertació sobre la necessitat del coneixement d'idiomes al nostre món actual, intentem que l'estudiant triï justament un article en una llengua diferent a la seva que no comporti un grau molt important de dificultat. Sempre tenim l'esperança de què entengui que el llenguatge científic no requereix un domini excessiu de la llengua en qüestió. Per altra banda, també hem constatat les dificultats que tenen en general per comprendre el contingut d'un article científic (no estan molt acostumats, ja que han basat els seus estudis dels cursos anteriors sobretot en els apunts de classe i en la lectura de manuals, estils d'escriptura i d'expressió certament molt diferents). Per tot això, l'obligació de llegir i entendre i assimilar un nombre tan important d'articles científics, els obliga a desenvolupar la seva capacitat de comprensió. Per últim, també es constata greus dificultats a l'hora de fer una valoració crítica dels continguts de l'article exposat. Sembla com si la lletra escrita donés per sí mateixa un valor molt important de credibilitat. Malgrat tot, s'intenta que l'estudiant faci aquesta valoració crítica a partir de les conclusions que surten durant la discussió en grup de l'article. En aquest cas, la valoració resulta cada vegada més assequible a mesura que l'estudiant va adquirint els nous coneixements i s'acostuma a comentar el que els altres companys presenten a classe.

En segon lloc, i per tal de desmitificar la dificultat que pot comportar fer un treball de recerca de sintaxi històrica, el propi professor fa una exposició d'un tema i/o treball relacionat amb aquesta matèria. Aquesta exposició acostuma a durar un parell de setmanes com a màxim. Es tracta de presentar l'estat de la qüestió d'un tema de recerca: per exemple, és molt important que els estudiants s'acostumin a seguir unes pautes específiques, començant per explicar els orígens d'una determinada estructura gramatical de l'espanyol medieval o clàssic en la llengua llatina, la seva evolució i existència, si és el cas, en la resta de llengües romàniques, així com la seva realització o pèrdua en la llengua més actual. Aquesta és una estratègia d'aprenentatge per tal que l'estudiant pugui respondre les famoses preguntes "què som?", "d'on venim?" i "cap a on anem?", però aplicades a la llengua des del punt de vista històric. A més a més, també es fa una presentació d'un treball propi de recerca, seguint el model que es pretén que tinguin els treballs dels estudiants: aplicació de la teoria vista a classe a un problema específic de sintaxi històrica a partir de l'estudi d'una base de dades textual d'Internet (Clavería Nadal y Sánchez Lancis 1997; Sánchez Lancis 1999 y Blecua - Clavería - Sánchez Lancis - Torruella 1999). En aquest cas es busca que vegin com es fa una recerca puntual, de petita extensió, on s'articula la teoria vista a classe amb la pràctica, és a dir, amb la utilització d'un corpus textual informatitzat consultable a través d'Internet (el *Corpus Diacrónico del Español - CORDE* y el *Corpus de Referencia del Español Actual - CREA*, de la Real Academia Española, o el *Corpus del Español*, de Davies). Com succeeix a les exposicions realitzades pels estudiants, el professor fa la seva davant la classe col·locada en disposició de seminari. Després de cada tema i/o treball, que pot durar tota la classe, es planteja una discussió per part del grup. En aquest sentit, es pretén que l'estudiant sigui més conscient que en les sessions anteriors de la problemàtica que comporta fer un estudi de sintaxi històrica, i al mateix temps, després de veure i valorar diferents teories i problemes estudiats a classe, s'atreveixi a plantejar possibles solucions. No cal dir que els temes i/o treballs presentats no estan tancats, és a dir, formen part dels aspectes que encara queden per resoldre dins la gramàtica històrica. Finalment, es demana una valoració crítica del treball, independentment del fet que la persona que l'ha realitzat sigui el professor, amb la finalitat que l'estudiant qüestionï i valori sincerament la feina presentada, sobretot el seu desenvolupament.

Els problemes més freqüents que trobem també en aquesta segona part de la programació són l'excessiu respecte per la figura del professor, la valoració crítica i la capacitat de comprensió. Certament, resulta molt difícil per a l'estudiant "oblidar-se" de què la persona que té davant fent una exposició és el seu professor. Això comporta que qualsevol cosa que aquest digui, tingui probablement el caràcter de veritat i de fet indiscutible. Llavors, en aquesta situació, la funció del professor ha de ser principalment la de desmitificar-se, és a dir, el seu comportament durant l'exposició del tema o del seu treball ha de ser el mateix que el dels estudiants que l'han feta abans. Per aconseguir-ho, l'exposició es realitza també en forma de seminari. Malgrat tots els esforços, aquest problema repercuteix de forma important en la valoració crítica que es demana al final de l'exposició, ja que, per molt que s'insisteixi en què una valoració negativa no tindrà òbviament efectes en la qualificació, resulta molt difícil que l'estudiant sigui sincer. Tot i això, sempre s'aconsegueix una bona participació a l'hora de fer suggeriments que puguin millorar alguns aspectes de la recerca presentada. Finalment, de nou trobem també certs problemes de comprensió del llenguatge científic, però s'ha de reconèixer que aquests disminueixen en comparació al començament del curs.

En tercer lloc, i de cara a la preparació del treball de recerca que han d'entregar al final del curs, els estudiants, en grups de 2 o 3 persones, fan una presentació de l'estat de la qüestió d'un tema general de sintaxi històrica, demostrant les mancances existents en l'actualitat sobre aquest aspecte. Es tracta d'un treball tutoritzat pel professor des del seu començament (han de passar per la tutoria un mínim de dues vegades). En aquest cas, els estudiants segueixen el mateix model que ha tingut en compte el professor en la seva exposició (origen llatí de l'estructura gramatical, evolució en les diferents llengües romàniques i pervivència en la llengua actual). Per tant, la primera part d'aquesta presentació consisteix en l'exposició oral davant la resta dels companys d'aquest estat de la qüestió, juntament amb un petit avanç dels problemes que s'estan trobant amb la seva recerca. En aquest sentit, se'ls demana que presentin un llistat d'exemples suficientment representatius tant de l'espanyol medieval com de l'espanyol clàssic, amb la finalitat que tothom pugui veure la direcció de la seva investigació. Tot aquest material, tant l'estat de la qüestió com el llistat d'exemples, tenen l'obligació de fotocopiar-ho i entregar-ho als seus companys, per tal que al termini de totes les exposicions, que duren fins a final de curs, tots els estudiants tinguin per escrit un estat de la qüestió i una selecció força significativa d'exemples dels aspectes més representatius de la sintaxi històrica de l'espanyol, fets per ells mateixos, amb la supervisió del professor. S'ha de dir que aquest material acostuma a ser en general d'una gran qualitat (resumeixen i ordenen molt bé les principals idees que apareixen en les diferents gramàtiques llatines, romàniques i històriques de l'espanyol) i els estudiants segueixen i accepten força bé el guió que ha proposat el professor en la seva exposició. A més a més, estan obligats a tenir preparat amb antelació un esquema del seu treball escrit amb la selecció d'exemples en el moment que fan la presentació. D'aquesta manera, ja han hagut de fer consultes a les bases de dades textuais per Internet i s'han hagut d'enfrontar a una gran quantitat de dades, amb els problemes que això comporta. Llavors, abans de fer l'exposició oral entreguen el material que es disposen a presentar per escrit a tots els seus companys, per tal que puguin seguir (i conservar) millor la seva xerrada. I una vegada feta aquesta, s'inicia una discussió per part de tot el grup. Aquesta serveix tant per resoldre els punts que no hagin quedat suficientment clars en l'estat de la qüestió, com per suggerir tractaments o interpretacions alternatives a la selecció d'exemples presentada. En aquesta ocasió, el conjunt d'estudiants participa de forma més activa en la discussió que al començament de curs, ja que

compten amb l'experiència de l'exposició dels articles així com la de la seva pròpia recerca. I, finalment, se'ls demana una valoració del tema presentat, on es fa un judici crític del desenvolupament que han fet els seus companys.

Els problemes més freqüents que trobem durant aquesta tercera part del curs tornen a ser l'exposició oral, l'atenció a l'explicació dels companys, la valoració crítica i els suggeriments. S'ha de dir en aquesta ocasió que comença a constatar-se una millora en la forma de fer l'exposició oral, sobretot deguda al fet que expliquen un treball propi, que dominen, i no un article científic. A més a més, com que tothom té una còpia escrita del contingut de la xerrada i una selecció dels exemples, s'observa una major confiança en l'estudiant (molts confessen que durant la titulació han fet molt poques exposicions orals). Respecte a l'atenció a l'explicació dels companys, ens trobem d'alguna manera amb el problema de l'augment de l'absentisme a classe, ja que volen aprofitar tot el temps possible, inclòs el de classe, per acabar la redacció de les seves exposicions. Per pal·liar aquest inconvenient, es recorda amablement a tothom que escoltar l'exposició dels propis companys és quasi tan important com fer la pròpia xerrada, per la qual cosa es demana assistència obligatòria de cara a l'avaluació final. I, per últim, si bé continua existint la falta d'una major crítica en la seva valoració, hi ha un progrés a l'hora de fer suggeriments que puguin millorar la realització del treball de recerca. Realment, costa que facin valoracions crítiques no solament del seu professor, sinó també dels seus companys.

En quart i últim lloc, i com a resultat de l'aprenentatge que han fet al llarg del curs amb la seva participació en les tres parts anteriors, l'estudiant presenta per escrit un breu treball de recerca individual, també tutoritzat. Aquest treball, d'extensió breu (màxim 15 pàgines), seria l'equivalent a una comunicació científica en un col·loqui, seminari o congrés especialitzat en sintaxi històrica de l'espanyol. En aquest cas, l'estudiant desenvolupa un aspecte molt concret del temari del curs (cal recordar que ja ha fet l'estat de la qüestió del problema), discutit abans a classe amb la resta de companys, a partir de la consulta d'una bibliografia mínima obligatòria (articles llegits al començament del curs a classe, així com d'altres, molt pocs, que tracten del problema en particular) i de cerques a bases de dades textuais tant diacròniques com sincròniques de l'espanyol, que permetin o no corroborar les explicacions bibliogràfiques obtingudes. S'ha de tenir present que l'estudiant fa l'elecció del tema al començament de l'assignatura i que es realitza un seguiment del seu treball per part del professor al llarg de tot el curs, aprofitant sobretot les tutories integrades. Hi ha un mínim obligatori d'assistència presencial a les tutories per part de l'estudiant (2 o 3 vegades), però no un màxim, ja que en la seva última etapa d'elaboració del treball aquest pot utilitzar qualsevol mitjà per posar-se en contacte amb el professor (correu electrònic, etc.). En aquest sentit, l'estudiant té l'obligació, després de triar el tema, de presentar un esquema de la recerca, acompanyat d'una petita bibliografia que pensa utilitzar. Com que haurà de consultar diferents bancs de dades textuais per Internet, després de fer una classe pràctica sobre el funcionament d'aquest tipus d'eines i el seu aprofitament en una recerca, se'ls demana que ho apliquin al seu treball individual, per veure els problemes amb els quals es troben (cada tema pot necessitar estratègies molt diferents d'utilització de les eines informàtiques). Tots aquests problemes que poden sorgir tant de la lectura de la bibliografia com de la consulta de les bases de dades, es resolen a les tutories. Finalment, l'estudiant entrega el treball per escrit en una data acordada prèviament (a mitjans de juny, aproximadament) i també coneguda des del primer dia de classe. Sobre aquest últim aspecte, s'ha de dir que l'entrega del treball té en realitat una data límit, però són molts els estudiants que prefereixen donar-ho abans per poder preparar-se millor els exàmens de la resta d'assignatures. Aquest aspecte, el fet de poder "treure de sobre" una assignatura

quan ells volen, és molt ben valorat, ja que els permet organitzar millor i amb més confiança el final de curs (recordem que amb tantes assignatures com tenen, moltes vegades pateixen una excessiva acumulació de proves en molt pocs dies). Per tant, l'avaluació final sorgeix principalment de la nota obtinguda amb la presentació d'aquest treball escrit de recerca, la qual quedarà modificada en funció de la seva actuació a les diferents parts del curs (exposició de l'article, presentació del professor i entrega de l'estat de la qüestió).

Els problemes més freqüents que trobem durant aquesta quarta part del curs són diferents als de les altres parts: l'assistència regular a les tutories, l'expressió escrita, la consulta de bases de dades textuals informatitzades de milions de paraules (gran quantitat de dades) i la presentació del treball. Respecte a les tutories, sempre hi ha un petit grup d'estudiants que es deixa la realització del treball escrit d'iniciació a la recerca per a l'últim moment. Llavors, com que no tenen problemes per resoldre, no assisteixen de forma regular a les tutories. En canvi, durant els últims dies de curs i poc abans de la data d'entrega, reclamen una tutorització molt intensa, que es realitza, però que no resulta tan profitosa com si l'haguessin feta de forma continuada i espaiada mesos abans. S'ha d'afegir també que sempre hi ha un petit nombre d'estudiants que acostuma a deixar l'entrega del treball escrit per a setembre, al·legant que no tenen temps suficient per fer-ho bé. Solen ser estudiants que no han anat a totes les tutories per pròpia voluntat. En aquests casos, se'ls proposa poder presentar el treball a finals de juliol sempre i quan facin les tutories duran el mes de juny. Són molts els que accepten aquesta proposta, ja que valoren tant la possibilitat d'entregar abans el treball i poder marxar "tranquils" de vacances, com el fet, més important encara, de tenir contacte directe amb el professor, la qual cosa seria impossible avançat l'estiu. En relació amb l'expressió escrita, es comprova la gran dificultat que tenen, a aquestes alçades de la seva titulació, de fer correctament un treball de recerca escrit. Una gran part presenta problemes per posar simplement una nota a peu de plana o per relacionar de forma escrita la bibliografia llegida amb la interpretació que fan de les dades obtingudes. En aquests casos, es treballa de forma tutoritzada amb l'estudiant donant-li unes pautes per tal que millori la seva expressió escrita. Respecte a la consulta dels bancs de dades, formats per milions de paraules, l'estudiant es perd fàcilment quan té un excés d'exemples. Per tal que pugui realitzar les seves consultes, es busca de forma conjunta estratègies diferents per poder obtenir el màxim profit d'aquestes eines informàtiques (selecció d'uns anys concrets per cada segle, tria d'unes quantes obres representatives, elecció d'un tant per cent dels exemples, reducció de les diferents estructures a estudiar, etc.). I, per últim, en relació a la presentació del treball, el fet que sigui lliurat una vegada s'hagin acabat les classes, impedeix que la resta de companys tinguin accés a ell. Com que la possessió del treball escrit, juntament amb el seu estat de la qüestió, conformaria un material molt útil per a tots els estudiants, durant el proper curs tenim intenció de treballar la possibilitat que tots tinguin accés utilitzant mitjans de tipus informàtic.

4. Resultats

Aquest canvi metodològic ha fet possible:

i) Un important augment de l'èxit dels estudiants (87,50% durant el curs 2005-06 en l'assignatura *Gramàtica Històrica de l'Espanyol II* enfront d'un 44,44% durant el curs 2004-05 en l'assignatura *Gramàtica Històrica de l'Espanyol I*).

ii) Una disminució de l'abandonament (11,11% durant el curs 2005-06 en l'assignatura *Gramàtica Històrica de l'Espanyol II* enfront d'un 56,10% durant el curs 2004-05 en l'assignatura *Gramàtica Històrica de l'Espanyol I*).

Com es pot veure, els resultats han estat molt satisfactoris tant per a l'estudiant (augment important d'èxit) com per al professor (disminució de l'abandonament).

CONCLUSIONS

En l'assignatura de segon cicle *Gramàtica Històrica de l'Espanyol II*, el canvi metodològic ha permès que l'avaluació es basi en un treball continu per part de l'estudiant i no en un examen final. En aquest sentit, l'èxit de l'estudiant que segueix l'assignatura des del seu començament, està pràcticament assegurat amb uns molt bons resultats (ells són conscients que han treballat força, sense repercutir en la feina d'altres assignatures, i que els resultats estan en consonància amb el seu rendiment).

A més a més, si bé és cert que ara aquests estudiants posseeixen menys coneixements quantitius (es treballa molt menys la memorització de tot el temari), és més important el fet que han augmentat considerablement els seus coneixements qualitius, desenvolupant una gran quantitat de competències. A partir d'ara, potser sabran "menys" sintaxi històrica de l'espanyol que abans, però seran més capaços de preparar-se i aprofundir en qualsevol tema d'aquesta matèria, de la qual tindran una visió més global. I, sobretot, hauran desenvolupat competències relacionades amb la seva expressió oral i escrita, amb la seva capacitat de discussió i de valoració crítica, elements que els seran molt útils en la seva inserció professional.

Per tant, després de veure els resultats anteriors, el model d'assignatura de segon cicle basat únicament en la realització de l'examen ha anat perdent importància en demostrar-se que no és un bon mecanisme en un grup petit de cara a l'aprenentatge.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Blecua Perdices, J. M.; Clavería Nadal, G.; Sánchez Lancis, C. y Torruella Casañas, J. [eds.] (1999), *Filología e informática. Nuevas tecnologías en los estudios filológicos*, Lleida - Bellaterra, Editorial Milenio - Universidad Autónoma de Barcelona.

Clavería Nadal, G. y C. Sánchez Lancis (1997), "La aplicación de las bases de datos al estudio histórico del español", *Hispania*, 80, 1, pp. 142-152.

Marcos Marín, F. (1996), *El comentario filológico con apoyo informático*, Madrid, Síntesis.

Prat Sabater, M. y Sánchez Lancis, C. (2006), "Estrategias didácticas para el estudio histórico de la lengua española", en Congreso Internacional Docencia Universitaria e Innovación (ed.), *IV Congreso Internacional "Docencia Universitaria e Innovación"* (Barcelona, 5-7 de julio de 2006), edición en CD-ROM, Barcelona, Universidad Politécnica de Cataluña, pp. 1-22.

Sánchez Lancis, C. (1999), "Sintaxis histórica, informática y periodización del

español", en Blecua Perdices, J. M.; Clavería Nadal, G.; Sánchez Lancis, C. y Torruella Casañas, J. [eds.] (1999), *Filología e Informática. Nuevas tecnologías en los estudios filológicos*, Lleida - Bellaterra, Editorial Milenio - Universidad Autónoma de Barcelona, pp. 415-446.

ENLLAÇOS D'INTERÈS

Davies, M. (2007), *Corpus del Español* [en línea]: <<http://www.corpusdelespanol.org>>.

Real Academia Española (2007), *Banco de datos (CORDE)* [en línea]. *Corpus diacrónico del español*: <<http://www.rae.es>>.

Real Academia Española (2007), *Banco de datos (CREA)* [en línea]. *Corpus de referencia del español actual*: <<http://www.rae.es>>.